

הבטחות שאינן אלא פיטומי מילי בעלמא

א. אדם אחד קנה קרקע מחבירו בלא אחריות, והיה מצטער על כך שאין המוכר מתרצה למכור לו באחריות, וכשראה זאת המוכר, אמר לו, אל תצטער, כי אם יטרפו ממך את הקרקע, אפרע לך מעידית נכסי, כל מה שיטרפו, אף מה שתשביח, והפירות שתגדל. מאחר שכבר נגמר המקח להיות שלא באחריות, אין בדברים הללו שום התחייבות, ואינם אלא דברי תנחומים בעלמא, לפטם את לבו של הקונה.

ב. אדם אחד נטה למות, וכתב גט לאשתו, כדי שלא תזדקק ליבם, והיה מצטער על כך, שמעתה אם יחלים לא תהא אשתו, וכשראתה זאת, אמרה לו, אל תצטער, כי אם תחלים אהיה שלך, אין בדבריה כלום, ולא רק כשאמרה זאת אחר נתינת הגט, שכבר ניתן באופן מוחלט, ואי אפשר להוסיף בו תנאי לבטלו אם יחלים הבעל, אלא אפילו אמרה זאת קודם נתינת הגט, ונתנו הבעל על סמך דבריה, אין כאן תנאי המבטל את הגט אם יחלים, כי היא לא אמרה כן אלא לנחמו, ולא על מנת שבאמת תהא אשתו אם יחלים, ואם כן כשנותן את הגט על סמך דבריה, לא נתן אותו על מנת שלא יהיה קיים אם יחלים.

אסמכתא

הלכה היא שאסמכתא אינה קונה, כלומר כשאדם מבטיח לחבירו שיתן לו יותר מהראוי לו, אם יארע כך וכך, ואמר כן כי היה סמוך ובטוח שלא יתקיים התנאי, ומה שאמר כן, כי רצה שעל ידי דבריו יסמוך עליו חבירו שהוא בטוח שלא יתקיים התנאי, מאחר שמעולם לא התכוון לקיים מה שאמר, אינו חייב לקיים, אפילו אם בסוף התקיים התנאי.

אם לא אפרע עד זמן פלוני שדי שלך

הלזוה ממון מחבירו וממשכן לו את שדהו ואומר לו, "אם לא אפרע לך עד שלוש שנים, [או זמן אחר] הרי שדי שלך".

לדעת רב הונא, אף האומרים שבדרך כלל אסמכתא אינה קונה, [והתנאי הזה הוא כאסמכתא, שאומר כן כדי שיסמוך עליו חבירו להלוות לו, אבל יתכן שמעולם לא התכוון להקנות לו את הקרקע, כי היה סבור שיחזיר את החוב קודם שיעבור הזמן], מכל מקום מודים הם, שאם לא פרע את חובו בתוך הזמן, זכה המלווה בשדה. ר"י מפרש שהתנאי הזה שונה משאר דיני אסמכתא, כיון שמתחילה היה כאן קצת קניין, שהשתעבדה השדה למלווה, וגם המלווה עשה ללווה טובה כשהלווהו, ולכן כשאומר הלווה שאם לא יפרע עד שלוש שנים תהא הקרקע של המלווה, אפילו אם השדה שווה יותר מהחוב יש בדעתו לקיים, ולא אמר זאת רק להסמך את המלווה כדי שילווה לו. ורבינו תם מפרש, שהטעם שהמלווה קונה את הקרקע, כי כשהמבטיח מתפיס את חבירו על מה שמבטיחו, אין דין אסמכתא. ומכל מקום רק כשאמר זאת בשעת ההלוואה, התכוון באמת שתהא הקרקע של המלווה, אם לא יפרע לו בתוך הזמן, אבל אם אמר זאת לאחר מכן, אינו קונה כלל, שאין זה אלא כשאר אסמכתא שאינה קונה, אולם אם יאמר לו אף לאחר מכן, שאם לא יפרע לו בתוך זמן מסוים, יזכה בקרקע כנגד חובו, אין זו אסמכתא, כי נותן לו כפי הראוי לו, ולכן זוכה בשדה כנגד החוב. ולפי זה המשנה האומרת שהמלווה זוכה בשדה על ידי תנאי כזה, מדברת בתנאי שנעשה בשעת ההלוואה.

ולדעת רב נחמן כפי שסבר מתחילה, מהטעם שהתנאי הזה שונה משאר דיני אסמכתא, אפילו אם אמר זאת אחר שעת ההלוואה, דבריו קיימים, ואם לא יפרע את החוב בתוך הזמן שאמר, המלווה יזכה בשדה. ולפי זה המשנה האומרת שהמלווה זוכה בשדה על ידי תנאי כזה, מדברת אף בתנאי שנעשה אחר שעת ההלוואה.

ולדעת רב נחמן כפי שסבר אחר ששמע דברי מניומי, אין הדין הזה שונה משאר תנאים שאדם עושה להסמך את חבירו, ומאחר שלהלכה אסמכתא אינה קונה, אין המלווה זוכה בשדה כשלא שילם לו הלווה בסוף הזמן, אפילו אם אמר לו זאת בשעת ההלוואה. ורק לדעת רבי יוסי, האומר שאסמכתא קונה, המלווה יזכה בקרקע. ולפי זה, המשנה האומרת שהמלווה זוכה בשדה על ידי התנאי הזה, היא

כדעת רבי יוסי, ואם כן מדברת אף בתנאי שנעשה אחר שעת ההלוואה. וי"א שהמשנה כדברי הכל, ואינה מדברת בדיני אסמכתא, כלומר בתנאי שהתנה לווה, שאם לא יפרע את החוב בתוך שלוש שנים, יזכה המלווה בשדהו, אלא במוכר שדהו לגמרי, על מנת שאם יחזיר את המעות בתוך שלוש שנים, יחזיר לו הקונה את השדה, ומפני שהמוכר יכול לבטל את המכר, ולעשות את המעות כמעות הלוואה, הוא נקרא במשנה בשם לווה. [ולעניין אכילת הפירות. י"א שלא יאכל אותם הקונה, עד שיעברו שלוש שנים, ויוחלט המכר, אבל כל זמן שיש חשש שיתבטל, ויחשבו המעות כהלוואה, אסור לו לאכול, משום ריבית, ולכן מניחים את הפירות ביד שלישי. ולרבי יהודה האומר שצד אחד בריבית מותר, הלוקח אוכל את הפירות].

ואם לאחר שאמר זאת בשעת ההלוואה חזר ואמר זאת פעם נוספת. י"א שאם בתוך הזמן [של שלוש שנים], **חזר הלווה ואמר למלווה פעם נוספת, שיקנה את השדה, כי לא ישלם לו את החוב, זכה בו המלווה, כי רק כשאמר זאת בפעם הראשונה, מסתבר שאומר זאת כדי שיסמוך עליו לווה לו, אבל כשחוזר ואומר לו אחרי שכבר אמר לו פעם אחת, ודאי מתכוון לכך, וגומר בלבו להקנות לו את השדה. אולם כל זה כשאמר זאת בתוך הזמן, אבל אם אמר זאת אחר תום הזמן, יתכן שלא התכוון לכך, אלא רצה לדחותו שלא יתבע ממנו את התשלום, עד שימצא מעות לשלם לו. ולפי המסקנה, אפילו אם חזר ואמר זאת בתוך הזמן, לא התכוון להקנות לו את השדה, אלא התכוון שבכך לא יבוא לתבוע ממנו את המעות בסוף הזמן, עד שהוא יחזיר מעצמו את המעות כשיהיה לו.**

ויש אופנים שהמלווה קונה את השדה.

א. לדעת רב פפא, פעמים שהמלווה קונה את השדה, אם הלווה לא שילם לו בסוף הזמן, ופעמים שאינו קונה. דהיינו אם בסוף הזמן היה הלווה שותה שכר להנאתו, הראה שגמר בדעתו להניח את השדה ביד המלווה, אבל אם היה מחזר אחר מעות להשיב לו את חובו, הראה שברצונו להשיב את החוב, ולא גמר להניח את השדה ביד המלווה.

ורב אחא מדפתי דחה את החילוק הזה, כי אין ראיה ממה ששותה שכר, שגמר בדעתו להניח את השדה ביד המלווה, משום שיתכן ששותה כדי להפיג צערו, על שאין לו מעות לשלם, ואפילו אם ניכר ששותה להנאתו, ולא מתוך צער, יתכן שכבר יודע מניין לשלם, ולכן אינו מחזר אחר מעות.

ב. ולדעת רבינא יש אופן שהמלווה קונה את השדה, אם הלווה לא שילם לו בסוף הזמן, אם היה יכול למכור חפציו בפחות משוויים, ולשלם בכך את חובו, ומקפיד שלא לעשות כן, מראה שאינו חש אם תשאר השדה ביד המלווה, ולכן המלווה זוכה בה.

ורב פפא דחה את דבריו, כי אין בהקפדתו ראיה שאינו חש על שדהו, כי אפשר שמקפיד שלא למכור נכסיו בזול, משום שאם יראו שעושה כן מחמת דחקו, לא ימצא מי שישלם לו כראוי, כי הכל ינצלו את דחקו.

ותוס' מפרשים שהאופן שאמר רבינא הוא, אם בשעת ההלוואה הקפיד ללוות מעות בשווי השדה, הראה שדעתו לשקעה ביד המלווה, ולא שתהא משכון בעלמא, ולכן אין התנאי אסמכתא אלא תנאי גמור.

ורב פפא דחה את דבריו, כי אין בהקפדתו ראיה שאינו חש על שדהו, כי אפשר שמקפיד שלא ללוות על שדהו בפחות משווייה, כדי שלא יחשיבו אותה הכל כן.

ג. ולדעת רב פפא יש אופן שהמלווה קונה את השדה, אם הלווה לא שילם לו בסוף הזמן, אם היה יכול למכור קרקעותיו בשוויים, ולשלם את חובו, ומקפיד שלא לעשות כן, מראה שאינו חש אם תשאר השדה הזו ביד המלווה, ולכן המלווה זוכה בה.

ותוס' פירשו שהאופן שאמר רב פפא הוא, אם בשעת ההלוואה הקפיד שלא תהא ההלוואה אלא על השדה הזו, הראה שדעתו לשקעה ביד המלווה, ולא שתהא משכון בעלמא, ולכן אין התנאי אסמכתא אלא תנאי גמור.

אחריות על שדה שניה באיכותה

המוכר שדה לחבירו באחריות, שאם יטרפו את השדה מהקונה, יגבה מהמוכר את הפסדו, אבל לא הסכים שיוכל לגבות ממנו את הקרקע המשובחת ביותר שלו, אלא שיגבה מקרקע אחרת שהיא משובחת, אבל אינה כמו המשובחת ביותר, [אלא משובחת משאר קרקעותיו], ולבסוף כשטרפו את השדה מהקונה, התקלקלה הקרקע המשובחת ביותר, עד שנעשית השניה לה משובחת מכל קרקעותיו, אינו חייב לתת אותה לקונה, כי כשאמר שלא יתן מהמשובחת ביותר, כוונתו שלא יתן את הטובה שבקרקעותיו, ועתה השניה היא המשובחת שבקרקעותיו, ולא יגבה אלא מהפחותה ממנה, שהיא בינונית שבין קרקעותיו.

רב פפא היה סבור, שרק לעניין שדה אמרו חכמים, שהמתנה עם חבירו, שאם לא ישלם לו את חובו עד זמן מסוים, יתן לו את שדהו, אין בכך כלום, כי אסמכתא היא, משום שאין אדם רגיל למכור קרקעותיו, ובוודאי לא התכוון לתת את שדהו, אלא היה סמוך ובטוח שישלם את חובו, אבל כשמתנה עם חבירו שאם לא ישלם לו את חובו עד זמן מסוים, יתן לו את יינו [או מטלטלים אחרים שלו], שרגילים למכור, אם לא שילם חובו בתוך אותו זמן, זכה המלווה ביין, כי התכוון לתנאו באמת.

אולם רב הונא בריה דרב יהושע אמר, שאף במטלטלים יש דין אסמכתא, ואם אמר שיתן לו יין ששווה יותר מהחוב, לא התכוון לכך, ולא זכה בו המלווה.

מחילה בטעות

לדעת רב נחמן, לווה שאמר למלווה, 'אם לא אפרע לך את החוב עד זמן פלוני, שדי קנויה לך', וטעה לחשוב שהתנאי מועיל, [כי לא ידע שאסמכתא אינה קונה], וכשהגיע הזמן ולא שילם את חובו, נתן את שדהו למלווה, ואכל פירותיה, אף על פי שהלווה מחל עליהם למלווה, כי היה סבור שבדין הוא אוכל את הפירות, מאחר שהמחילה היתה בטעות, אינה כלום, והמלווה מחזיר את הקרקע ואת הפירות שאכל.

ולדעת רב נחמן, המוכר לחבירו פירות דקל שעדיין לא צמחו, לא חלה המכירה, ומכל מקום אם טעה, והיה סבור שחלה המכירה, וכשצמחו הפירות נתנם לקונה, אין מוציאים ממנו את הפירות, כי מאחר שהמוכר מחל עליהם לקונה, מועילה מחילתו, אף על פי שמחמת טעות היא.

ופירש רש"י שלדעת רב נחמן בכל מקום מחילה בטעות מועילה, ואין המוחל יכול לתבוע מה שמחל בטעות, ורק לעניין הלוואה, מוציאים את הפירות מהלווה, כי אפילו אם היתה המחילה מדעת, היו מוציאים ממנו, משום שכשהמלווה אוכל פירות של לווה, דין ריבית קצוצה יש כאן, וריבית קצוצה יוצאה בדיינים, [כפי שנתבאר לעיל]. וכתבו התוס' שלפי הפירוש זה, רב נחמן האומר, שבהלוואה, כל ריבית נחשבת לריבית קצוצה, חולק על רבינא, שאמר (בדף ס"ב), שגם בהלוואה יש אופנים של אבק ריבית, שאין מוציאים בדיינים, ולפי זה, דעת רבינא היא שגם בענייננו לא יוציאו את הפירות מהמלווה.

ורבינו תם מפרש שלדעת רב נחמן בכל מקום מחילה בטעות אינה כלום, והמוחל מוציא מחבירו מה שמחל לו בטעות, ורק לעניין מוכר פירות דקל קודם שצמחו, אין מוציאים את הפירות מהקונה, אף על פי שעל פי דין לא חל הקניין, כי יש סברא שאין כאן טעות, אלא מחילה מדעת, כי מסתבר שהמוכר רוצה להיות נאמן בעיני הקונה, ומאחר שהבטיח לו שימכור לו, מקיים את הקניין. ולפי הפירוש הזה, רב נחמן אינו חולק על רבינא, שהרי הטעם שמוציאים את הפירות, אינו מחמת איסור ריבית, אלא משום שהמחילה בטעות, אבל משום איסור ריבית, הכל מודים שלא היו מוציאים את הפירות מהמלווה, כי אין זה אלא אבק ריבית.

ניתן לקרוא את האותיות המודגשות בלבד כסיכום קצר של הדף

להצטרף לקבוצת וואצאפ לקבלת הקבצים מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)

להצטרף לקבוצת טלגרם לקבלת הקבצים מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)